

Alþingi

Erindi nr. P 96 1113

komudagur 30/11 1990

Kópavogi 30. nóvember 1990.

Með bréfi allsherjarnefndar Alþingis dags. 7. þ.m. barst rannsóknarlögreglu ríkisins hinn 12. þ.m. til umsagnar frumvarp til laga um meðferð opinberra mála með ósk um að umsögn bærist ekki síðar en 1. desember 1990.

Í septembermánuði s.l. var umsögn um frumvarpið, sem lá fyrir síðasta þingi, skilað til dómsmálaráðuneytisins. Spannaði umsögnin ekki allt frumvarpið en nokkurn hluta þess. Nokkrar breytingar hafa nú verið gerðar á frumvarpinu þannig að sumar athugasemdanna í fyrri umsögn mega falla út. Þar sem ekki hefur gefist ráðrún til þess að fara rækilega í saumana á frumvarpinu í heild, verður hér látið nægja að vísa til meðfylgjandi umsagnar, dags. 17. september 1990, og nefna sérstaklega eftirgreind atriði:

I. UM LÖGREGLUNA

A eftir kaflanum um ákærvaldið komi nýr kafli um lögregluna sem stjórnvald, þar sem kveðið verður á um lögregluna í þjóðfélaginu í stuttu máli, skipan löggæslunnar í landinu þ.m.t. stjórn lögreglunnar.

Í umræðu hefur verið bent á, að lög um lögreglumenn leysi úr þessu, en að mínum dómi er svo alls ekki. Í hverju lögregluliði eru ekki einungis lögreglumenn, þar eru lögreglustjórar, löglærðir fulltrúar lögreglustjóra og annað starfslið, sem ekki fellur undir skilgreininguna lögreglumaður. Réttarstaða þessara aðila er að mörgu leyti óljós og hefur ekki verið rædd nægilega.

Nauðsynlegt er kerfisins vegna, borgaranna vegna og vegna þeirra sem starfa í lögregluliðum, að fjallað sé um lögregluna með þeim hætti sem nefnt var hér að ofan.

Vissulega er allt eins mögulegt að halda þessu efni í sérlögum - sérlögum, sem fjalli um lögregluna í heild, en ekki einungis lögreglumenn. Sérlögin myndu þá væntanlega heita lög um lögregluna.

Eg leyfi mér að benda á til hliðsjónar:

- a) Dönsku réttarfarslögin, 5. hluti, 11. kafli: Politimyndigheden.
- b) Norsku lögin nr. 3, 13. mars 1963 om politiet og Instruks for politiet 06.02.1920 nr. 9751.

II. RANNSÖKNARI

Eindregið er lagt til, að þetta hugtak verði ekki notað í lagatexta, enda óþarft þar og getur einungis orðið til trafala að mínum dómi. Vísað er til fyrri umsagnar varðandi þetta atriði, en að öðru leyti má segja að þetta tengist skipulagi lögreglunnar og lögregluliða. Ber að fjalla um skipulagið og þar með starfsheiti þeirra, sem vinna að rannsóknum og öðrum löggæslustörfum í sérstökum kafla í lögunum eins og áður segir eða sérstökum lögum svo og í fyrirmælum um innviði eða innra skipulag lögregluliða.

III. LÖGFRÆÐIADSTOÐ VIÐ FÖRNARLÖMB KYNFERÐISAFBROTA

Akvæði um þetta efni þykja mér fara betur í þessum réttarfarslögum, en í lögum um gjafsókn.

IV. RANNSÖKN

Lagt er til sem fyrr að kaflinn beri heitið Frumrannsókn.

Að ýmsu má hyggja í þessum kafla, en látið verður við það sitja að vísa til fyrri umsagnar og lögð megin áhersla á, að óhjákvæmilegt þykir að fjalla frekar um meðferð á málum, þar sem tekið er á afbrotum gegn börnum og þá einkum kynferðisafbrotum gegn börnum.

V. "SÉRHVÆR REFSIVERÐUR VERKNAÐUR SKAL SÆTA ÁKÆRU.."

Sjá hér 111. gr. frumvarpsins, sem geymir staðfestingu á svokölluðu Legalitetsprinsippi. Í þessu sambandi mætti vekja athygli á ákvæðum í ýmsum skatttalögum þar sem ríkisskattstjóra virðist falið ótakmarkað vald til þess að ákveða framgang mála, sem upp koma í skattkerfinu. Þar virðist ekki gilda reglan um að sérhver refsiverður verknaður skuli sæta ákæru.

VI. 3. mgr. 119. gr. frumvarpsins.

Ég skírskota til þess, sem segir um þetta atriði í fyrri umsögn. Sú breyting, sem gerð hefur verið á frumvarpsgreininni í meðförum dómsmálaráðuneytisins eða réttarfarsnefndar þ.e. að skotið hefur verið inn orðinu - augljóslega - skiptir engu máli í þessu sambandi. Þau sjónarmið sem fram koma í fyrri umsögn standa óhöggud.

Í þessu samhengi er einnig bent á 2. mgr. 59. gr. frumvarpsins svo og þess, sem sagt er um það ákvæði í fyrri umsögn.

VII. LÖG UM MEÐFERÐ OPINBERRA MÁLA OG ÁKVÆÐI
MANNRETTINDASAATTMÁLA

Í athugasemdum með lagafrumvarpinu er ekki minnst á mannréttindasáttmála, sem Ísland á aðild að, en víst er, að þeir hafa haft áhrif á frumvarpsgerðina. Oftast hefur verið skírskotað til 6. gr. mannréttindasáttmála Evrópu, þegar réttarfarið hefur verið til umræðu og vissulega gætti áhrifa greinarinnar við aðskilnað dómvalds og umboðsvalds í héraði. En áhrifa greinarinnar og úrlausna mannréttindadómstóls Evrópu um réttarfarsákvæði í ýmsum löndum gætir að einhverju marki í frumvarpinu og má nefna t.d. 6. gr. frumvarpsins sem tekur mið af dönsku máli, svokölluðu Haushildtmáli.

Spurningar vakna um hvort í frumvarpinu sé að öðru leyti tekið nægilegt tillit til nefnds ákvæðis og úrlausna mannréttindadómstólsins.

Áherslan hefur verið lögð á, að dómstólarnir verði óháðir og óhlutdrægir og stóra skrefið í þá átt var áður nefndur aðskilnaður valdsins. En getur verið, að enn leynist ákvæði í frumvarpinu, sem brjóti í bága við áskilnað um óhlutdrægni dómstólanna. Huga mætti t.d. að 71. gr. frumvarpsins og spyrja, hvort það geymi að einhverju leyti andstað viðhorf? Er hugsanlegt að vitneskja dómenda um fortíð hins ákærða hafi áhrif á sakarmat þeirra? Verði þeirri spurningu svarað játandi og henni hlýtur að verða svarað játandi, sbr. t.d. héraðdóm og dóm Hæstaréttar (16.11.90) í máli ákværuvaldsins gegn Steingrími Njálssyni, vaknar enn spurning um, hvort með þessum hætti sé brotið gegn 6. gr. mannréttindasáttmála Evrópu.

Í d. lið 3. mgr. 6. gr. mannréttindasáttmála Evrópu er kveðið á um, að sakborningur hafi m.a. þessi lágmarksréttindi: .."rétt til að spyrja eða láta spyrja vitni, sem leidd eru gegn honum. Séð skal um, að vitni, sem bera honum í vil, komi fyrir dóm og séu spurð á sama hátt og þau vitni, sem leidd eru gegn honum."

Nefna má í þessu sambandi og án frekari skýringa að sinni tvær úrlausnir mannréttindadómstólsins annars vegar og ákvæði í frumvarpinu hins vegar:

- a) Dómur í austurísku máli, svokallað Unterpertingermál, og 3. mgr. 48. gr. frumvarpsins.
- b) Dómur í sansku máli, vegna Ekbatani, og 2. mgr. 159. gr. frumvarpsins.

Hér verður látið staðar numið í umsögn um lagafrumvarpið um leið og látið er í ljós ósk um, að einstakir kaflar frumvarpsins verði teknir til ítarlegrar og afmarkaðrar umræðu svo og varpað fram efasemdar spurningu um, hvort sérstök ástæða sé til að lögfesta þetta yfirgripsmikla lagafrumvarp á yfirstandandi þingi.

Virðingarfyllst,

Pjetur Níkosson

Allsherjarnefnd efri deildar Alþingis
b.t. Þórðar Bogasonar nefndarritara
Alþingi

Kópavogi 17. september 1990

AFRIT

Með bréfi dómsmálaráðuneytisins dags. 12. júlí s.l. barst mér til umsagnar frumvarp til laga um meðferð opinberra mál, sem lagt var fram á Alþingi síðast liðið vor, en hlaut ekki afgreiðslu. Í bréfinu var þess óskað, að umsögn bærist ráðuneytinu fyrir lok ágústmánaðar.

Frumvarpið er að vonum efnismikið og geymir að sjálfsögðu all verulegar breytingar á gildandi réttarfarslögum. Það verður því ekki hlaupið að því að rita umsögn um frumvarpið, einstaka kafla þess eða ákvæði og verður að segja sem er, að ekki hefur unnist nægilegur tími eða gefist tækifæri til þess að kafa niður í frumvarpsgreinarnar, þótt vilja til þess vanti ekki. Umsögnin verður því á þessu stigi takmörkuð, en mun ekki spanna frumvarpið allt og alls ekki alla þætti þess. Hins vegar er þess vænst, að mögulegt verði á síðara stigi frumvarpsmeðferðar að bæta við þá umsögn, sem hér verður gefin.

I. ÖRFÁ ATRIÐI ATRIÐI VARÐANDI TERMINOLOGIU EDA FAGORÐ

1) Heiti laganna

Höfundar frumvarpsins hafa áreiðanlega rætt um að breyta heiti laganna, en niðurstaðan orðið sú, að það skyldi óbreytt.

Í athugasemdum við lagafrumvarpið segir í upphafi 3. mgr. þannig:

"Fyrir gildistöku laga nr. 27/1951 voru meginatriði um meðferð refsímála þessi:..." (undirstrikun mín)

Meðferð refsímála - lög um meðferð refsímála - refsímálameðferð, sbr. hins vegar einkamálameðferð, virðist hljóma vel og eðlilega. (Sjá í dönsku strafferetspleje og í norsku straffeprosess.)

Mestu skiptir þó, að heitið "lög um meðferð refsímála" lýsir mun betur efni lagabálksins heldur en heitið "lög um meðferð opinberra mála". Ekki ætti að koma að sök, þótt mál, sem ekki eru eiginleg refsímál, hljóti meðferð eða séu rannsökuð samkvæmt reglum laga um meðferð refsímála.

Samkvæmt framangreindu er mælt með því að lögin hljóti heitið: Lög um meðferð refsímála.

2) Rannsókn

Samkvæmt frumvarpinu er með rannsókn átt við þær aðgerðir, sem miða að því að gera ákæranda fært að ákveða hvort mál skuli höfðað og að því að afla nauðsynlegra gagna til þess að undirbúa málsmeðferð fyrir dómi, sbr. 67. gr. frumvarpsins og athugasemd við IX. kafla.

Í gildandi lögum er þessi þáttur málsmeðferðar kallaður frumrannsókn og virðist það að mörgu leyti skýrara hugtak og gefa betri mynd af verkefninu, sem lögreglan eða annar rannsóknaraðili hefur með höndum.

Að sjálfsögðu fer rannsókn refsímáls að verulegu leyti fram fyrir dómi, eins og áður, þótt dómari eigi eftirleiðis yfirleitt ekki að stýra rannsókn, þ.e. hafa frumkvæði að henni eða ákveða hvað rannsaka skuli o.s.frv., sbr. þó andstæð sjónarmið, sem lesa má út úr 3. mgr. 119. gr. frumvarpsins, en að því ákvæði verður vikið síðar.

Í athugasemdum við frumvarpið, neðst á bls. 43 í sérprentun þess, segir berum orðum, að rannsókn mála verði að öllu leyti í höndum ákærvalds og lögreglu og dómari eigi aldrei frumkvæði að né stýri rannsókn. Hlýtur þar að vera átt við það, sem hingað til hefur verið nefnt frumrannsókn, sbr. hins vegar t.d. 2. mgr. 59. gr. frumvarpsins.

Lagt er til að hugtakinu frumrannsókn verði haldið um rannsóknina áður en ákæra er gefin út í máli, þ.e. lögreglurannsóknina. Jafnvel má nota hugtakið lögreglurannsókn í stað frumrannsóknar.

Aherslu á að leggja á, að rannsókn máls er alls ekki lokið þótt ákæra hafi verið gefin út í því, byggð á frumrannsókn eða lögreglurannsókn.

(Sbr. í dönsku hugtakið efterforskning/etterforsking í norsku, sem þýða mætti eftirgrennslan og geymir greinilega merkinguna frumathugun eða frumrannsókn. Þá má sérstaklega vekja athygli á finnska fyrirkomulaginu í lögum nr. 449 frá 30. apríl 1987 "Förundersökningslag". Í 1. gr. þeirra laga segir: "Förundersökning med anledning av brott görs enligt denna lag, om inte annorlunda stadgas i någon annan lag.")

3) Rannsóknari

Eindregið er lagt til, að þetta hugtak verði ekki tekið upp í lagatexta enda virðist það ekki koma vel út í frumvarpinu.

Lagt er til, að í lagatextanum verði í þess stað aðallega notað gamla hugtakið lögregla og síðan eftir atvikum lögreglustjóri, handhafi ákærvalds o.s.frv. Síðan má að sjálfsögðu notað hugtakið rannsóknari í daglegu tali um þann sem rannsakar, en verkefnin, sem lögin fjalla um eru lögreglunnar, lögreglustjóra eða ákærvalds.

Rétt þykir að benda á ákvæði í:

(a) áður tilvísuðum finnskum Förundersökningslag - 13. til 15. gr. - þar sem fjallað er um Förundersökningsmyndigheter, en í 13. gr. segir:

"Förundersökning görs av polisen, om inte annat stadgas särskilt. Om den enhet inom polisen på vilken förundersökningen ankommer stadgas och bestäms särskilt."

(b) 742. gr. dönsku réttarfarslaganna:

"Anmeldelser om strafbare forhold indgives til politiet. Stk. 2. Politiet iværksætter efter anmeldelse eller af egen drift efterforskning, når der er rimelig formodning om, at et strafbart forhold, som forfølges af det offentlige, er begået."

(c) 225. gr. norsku laganna um meðferð refsímála:

"Etterforskning iverksettes og utføres av politiet. Uten beslutning av overordnet kan enhver politimann foreta skritt som ikke uten skade kan utsettes. Riksadvokaten og vedkommende statsadvokat kan gi pålegg om å iverksette etterforskning og om hvordan den skal gjennomføres, samt om stansing,.."

II. UPPBYGGING LAGABÁLKSINS

Fylgt hefur verið uppbyggingu gömlu laganna - kaflaheiti eru nánast hin sömu og staða þeirra í lögnum er sem fyrr. Æskilegt hefði verið að stokka þetta nokkuð upp, og verður hér látið við það sitja að benda á dönsku réttarfarslögin, sem ágata fyrirmynd í þeim efnum.

III. EINSTÖK LAGAÁKVÆÐI

8. gr. um að þinghöld skuli haldin í heyranda hljóði.

1) Dómari á að geta ákveðið, að þinghöld, sem haldin eru á meðan frumrannsókn máls stendur enn yfir, t.d. við meðferð kröfu um gæsluvarðhald etc., skuli fara fram fyrir luktum dyrum, sé ella hætt á réttarspjöllum.

Sjá til samanburðar:

Dönsku réttarfarslöggin 2. lið 4. mgr. 29. gr.

Norsku dómstólalöggin 2. mgr. 126. gr.

2) Vakin er athygli á:

32. gr. dönsku réttarfarslaganna: Aðalregla, að ungmenni yngri en 18 ára hafi ekki aðgang að opinberu þinghaldi.

132. gr. norsku dómstólalaganna: Synja má ungmennum yngri en 18 ára um aðgang að opinberu þinghaldi.

20. gr. um birtingu fyrirkalls etc.

Í athugasemdum við frumvarpið segir, að kaflinn, sem greinin er í, geymi ýmsar almennar reglur um þinghöld og starfsemi héraðsdómstóla að öðru leyti. Þá er skírskotað til 76., 99., 116. og 177. gr. í gildandi lögum og má því e.t.v. álykta, að þetta ákvæði í 20. gr. eigi einungis við fyrirköll til dómþinga. Hafa verður þó í huga, að sakborningi á að vera skylt að sinna kvaðningu til yfirheyrslu hjá lögreglu, sbr. 4. mgr. 32. gr., sbr. einnig d lið 98. gr. þar sem segir, að lögreglumaður megi handtaka mann, sem ekki hefur að forfallalausum gegnt kvaðningu til að gefa skýrslu í opinberu máli. Greinin ætti því einnig að gilda um kvaðningu til lögregluyfirheyrslu.

Ákvæði um fyrirkallsfrest (sbr. stefnufrest) eru ekki í greininni og ekki heldur annars staðar í frumvarpinu (?), en skýrar reglur um "löglegt fyrirkall" hljóta að vera nauðsynlegar, enda virðist mega handtaka þann, sem ekki hlýðir fyrirkalli eða kvaðningu, án ákvörðunar dómara.

V. kafli Ákærvaldið

Ekki er horfið að því í frumvarpinu að veita saksóknurum sjálfstætt ákærvald í héraði og e.a. í tilteknum málaflokkum, sem þó virðist skoðunarvert. Ákærvaldið myndi þá verða

stigskipt kerfi, hierarchy, með þrepin, ríkissaksóknari/vararíkissaksóknari, saksóknari, lögreglustjóri og löglærðir fulltrúar þeirra.

Með lagafrumvarpinu um aðskilnað dómsvalds og umboðsvalds í héraði, reyndar við undirbúning þess, hófst í alvöru umræða um það, að lögreglustjórum yrði falið ákærvald í nánar tilteknum málaflokkum svo og að ríkissaksóknari fæli þeim að sækja þing í refsimálum. Fljótlega heyrðust efasemdaraddir og heyrast enn um ágæti þessara hugmynda og væntanlegra breytinga. Nefnt hefur verið, að ekki muni gæta nægilegs samræmis, þegar ákærvald sé komið á margra hendur og jafnvel hefur jaðrað við, að því hafi verið haldið fram, að mörgum lögreglustjórum væri ekki treystandi til þess að fara með ákærvald.

Spyrja má í þessu sambandi, hvernig þessum málum hafi verið háttað áður, í öllu falli allt fram á þetta ár. Staðreyndin er sú, að flest sérrefsilagabrot og mörg hegningarlagaabrot hafa verið afgreidd heima í héraði án afskipta ríkissaksóknara samkvæmt ákvörðun lögreglustjóra eða fulltrúa hans og þá e.a. með niðurfellingu, áminningu, lögreglustjórasett eða dómsátt, sbr. 112. gr. oml. Hluti ölvunarakstursmála hefur að vísu verið sendur ríkissaksóknara til ákæru. Jafnvel eftir að greint hefur verið á milli lögreglustjórnar og dómsvalds, í Reykjavík á árinu 1977 en á þessu ári annars staðar á landinu, hefur ákærvald haldist í höndum lögreglustjóra eða dómara. Er mér ekki alveg ljóst og hef ekki kannað, hvort segja á, að það sé í höndum lögreglustjóra fremur en dómara. Um hverja helgi gerist það í Reykjavík, að sakborningar eru leiddir fyrir dómara, eins og það er kallað, vegna brots, oftast áfengislagabrots en stundum hegningarlagaabrots, sem þeir hafa framið á þeim sólarhring. Lýkur máli þeirra oft með dómsátt, en ekki veit ég hvort lögreglan hefur afmarkað sakarefnið og tilgreint viðeigandi lagaákvæði eða dómariinn tekið það að sér. Víst er að ákærvaldið er í höndum annars hvors aðilans. Það er ekki einungis í Reykjavík, sem þetta gerist. Fyrir stuttu voru fluttar fréttir úr Keflavík þar sem sagði frá einhvers konar uppboti ungmenna og atlögu að lögreglu. Handteknir voru færðir fyrir dómara, eins og sagt var, væntanlega héraðsdómara á Reykjanesi og þar gengið frá dómsáttum í málum all margra og verður að ætla eftir fréttum, að brot hafi varðað við almenn hegningarlög. Hver fór með ákærvaldið í málunum?

Ef staðreyndir eru viðurkenndar, þ.e. að lögreglustjórar (eða dómara) hafi farið með ákærvald samkvæmt eldra kerfi, eins og lýst var, og eldra kerfi síðan borið saman við fyrirhugað kerfi þá verður niðurstaða líklega sú, að ákærvald sé fremur flutt frá lögreglustjórum með fyrirhuguðu kerfi heldur en hið gagnstæða. Ég ætla að ákærvald lögreglustjóra samkvæmt

frumvarpinu ætti að auka og megi ná til ýmissa hegningarlagabrota. E.a. þykir mér mega biða með þá viðbót þar til nokkur reynsla verður komin á nýtt fyrirkomulag.

Samræming ákærvalds og eftirlit er að sjálfsögðu í höndum ríkissaksóknara. Honum verður að gefast ráðrúm til þess að sinna samræmingarstarfi og aukna áherslu verður að leggja á það m.a. með því að létta af honum og skrifstofu hans striti og skriffinnsku við hin smæstu mál. Hafa má nokkra hliðsjón af fyrirkomulaginu í þessum efnum í nánustu nágrannalöndum okkar, Danmörku og Noregi, og byggja að einhverju leyti á reynslu þeirra. Nefna má að í Osloborg einni eru yfir 40 lögfræðingar hjá lögreglunni, sem fara með ákærvald, sbr. 3. tl. 1. mgr. 55. gr. norsku réttarfarlaganna.

Spyrja má:

Getur verið, að varasamt sé að fela lögreglustjórum ákærvald, þeim sem farið hafa jöfnum höndum með ákærvald og dómsvald í málum?

Hvernig er háttað samræmingu hjá dómendum í landinu? Er ekki ástæða til að huga að því og hafa áhyggjur af?

Skiptir niðurstaða, úrlausn dómara, í málum ekki mestu?

27. gr. 1. mgr. "...Hann getur kveðið á um rannsókn máls og mælt fyrir um framkvæmd hennar eða tekið rannsókn eða ákvörðun um málshöfðun í sínar hendur ef svo ber undir."

Lagt er til að setningin hljóði þannig: ... Hann getur kveðið á um rannsókn máls og mælt fyrir um framkvæmd hennar svo og að rannsókn skuli hætt. - Er ákvæðið þannig orðað í samræmi við 2. mgr. 66. gr. i.f. og 2. mgr. 77. gr. Sá þáttur ákvæðisins, sem lýtur að ákvörðun um málshöfðun sýnist vel fyrir komið sem 3. mgr. í 28. gr. eða í 2. mgr. 27. gr.

1. mgr. 29. gr. um heimild ríkissaksóknara til þess að fela lögreglustjórum flutning mála í héraði.

Legg til í þessu sambandi, að með breytingu á 79. gr. gildandi oml verði ríkissaksóknara nú þegar heimilað að fela lögreglustjórum og rannsóknarlögreglustjóra ríkisins að sækja þing og flytja refsímál í héraði. Enginn vafi er í mínum huga um, að sú heimild og beiting hennar mundi mjög styrkja ákærvaldið og bæta áferð á refsímálameðferðinni enda þá mögulegt að láta sækja þing af hálfu ákærvalds í flestum málum.

3. mgr. 30. gr. um frávísun vegna vanhæfis ákæranda

Efni ákvæðisins virðist allt eins eða fremur eiga heima í 119. gr.

VI. KAFLI

Sakborningur og verjandi

Í þessum kafla kemur hugtakið rannsóknari fyrst fyrir í frumvarpsgreinum. Með vísan til þess, sem áður sagði um þetta hugtak er eindregið lagt til að það verði fellt út. Jafnframt er skírskotað til þess sem sagt var um rannsókn/frumrannsókn.

4. mgr. 32. gr. Sakborningi er skylt að sinna kvaðningu til yfirheyrslu.

Vekur á ný upp spurningu um form og efni kvaðningar, sbr. 20. gr.

Í þessu sambandi má nefna, að sakborningi er ekki skylt að koma til skýrslutöku hjá lögreglu í Danmörku og í Noregi.

3. mgr. 33. gr. Sakborningi er heimilt að ráðgast við verjanda sinn um réttarstöðu sína meðan á yfirheyrslu stendur, enda trúfli það ekki skýrslutöku að mati yfirheyraanda.

Sakborningur á að vita á þessu stigi málsins, hver réttarstaða hans er og er bersýnilega gert er ráð fyrir því í lagaákvæðinu að hann hafi tekið ákvörðun um að gefa skýrslu um sakarefnið eftir að hafa ráðfært sig við réttargæslumanninn. Ákvæði um að sakborningur og verjandi hans ráðgíst frekar um réttarstöðuna á meðan á yfirheyrslu stendur sýnist fyrst og fremst til þess fallið (vil ekki segja atlað) að valda ágreiningi á milli lögreglumanns og sakbornings, e.a. réttargæslumanns hans. Ágreininginn mætti sakborningur eða málsvari hans síðan væntanlega bera undir dómara samkvæmt 75. gr.

Lagt er til að ákvæðið falli brott. Verði ekki á brottfall fallist er lagt til að tekið verði fram, að mat yfirheyraanda, sem getið er í ákvæðingu, sé endanlegt - verði ekki borið undir dómstól samkvæmt 75. gr.

Sbr. hér:

5. mgr. 752. gr. dönsku réttarfarslaganna

1. mgr. 93. gr. norsku réttarfarslaganna. Þar hefur dómurinn að sjálfsögðu allt aðra stöðu heldur en lögreglan.

35. gr. heimild dómara til þess að skipa sakborningi verjanda.

Lagt er til að greinin verði umorðuð. Efni greinarinnar verði það fyrst og fremst, að dómara sé rétt að skipa sakborningi verjanda, hvort sem er fyrir eða eftir að ákæra er gefin út, telji hann ástæðu til þess með hliðsjón af eðli sakarefnis, stöðu og högum sakbornings eða með hliðsjón af kringumstæðum að öðru leyti enda hafi sakborningur ekki ráðið sér verjanda.

Beiðni um skipun verjanda getur hvort heldur sem er komið frá sakborningi eða lögreglu.

(gamla orðalagið um sérstaklega sljóan og skilningslítinn sakborning hlýtur að mega falla út)

2. mgr. 37. gr. "...Meðan á rannsókn máls stendur getur dómari eða rannsóknari þó takmarkað rétt hans (talsmanns) til að ræða við sakborning, vera viðstaddur yfirheyrslur..."

Verði: Meðan á rannsókn máls stendur getur lögreglan.... Sbr. hér 75. gr. þar sem kveðið er á um að bera megi ágreining um réttindi sakbornings undir dómara. Þyki ekki ljóst, að synjun lögreglu megi bera undir dómara í þessum tilvikum, er rétt að taka af skarið í þeim efnum með skýru orðalagi.

2. mgr. 38. gr. "Áður en dómari skipar verjanda skal hann gefa sakborningi eða lögráðamanni hans, ef sakborningur er ekki sjálfráða, kost á að benda á löghæfan....."

Vel kemur til greina að miða við lögræði, en ekki sjálfræði, og taka af öll tvímæli um að rétturinn til þess að velja verjanda sé lögráðamannsins náist til hans.

Rétt þykir að vekja athygli á:

1. mgr. 730. gr. dönsku réttarfarslaganna:

"Den, der sigtes for en forbrydelse, er berettiget til at vælge en forsvarer til at stå ham bi i overensstemmelse med de nedenfor nærmere givne regler. Er han under 18 år, tilkommer valget hans værge, som derhos altid er berettiget til at optræde på hans vegne."

2. mgr. 94. gr. norsku réttarfarslaganna:

"Når siktede er under 18 år, er det vergen som velger forsvarer. Det samme gjelder dersom siktede er alvorlig sinnslidende..."

Með ákvæðum sem þessum mætti e.t.v. fá forráðamenn ungmenna til þess að sinna betur og meir heldur en núna gerist málefnum ungmennanna, sem villast inn á brotaleið. Í öllu falli ætti þessi skipan að geta leitt til þess, að forráðamennirnir finni betur til skyldu sinnar gagnvart ungmennunum.

1. mgr. 42. gr. "Verjanda er heimilt að tala einslega við sakborning um hvað eina sem málið varðar."

1. mgr. 43. gr. "Ekki má kynna sakborningi endurrit nema dómari eða rannsóknari samþykki."

Verði:...nema lögreglan samþykki, sbr. það sem sagði um 2. mgr. 37. gr.

Huga verður að efni tilvísaðra ákvæða. Eru þau samrýmanleg? Er ekki óhjákvæmilegt að hafa fyrirvara í 1. mgr. 42. gr., sem e.a. skírskotar til 1. mgr. 43. gr?

Ákvæði um lögfræðiaðstoð við fórnarlömb tiltekinna afbrota vantar og á heima á eftir VI. kafla.

2. mgr. 59. gr. "Að svo búnu spyr dómari vitni um sakaratriði. Dómara er rétt að leggja fyrir vitni spurningar, sem ákærandi og verjandi óskar..."

Tel allt of mikla áherslu lagða á rannsóknarfrumkvæði dómarans í þessu ákvæði. Gamla fyrirkomulagið virðist lifa áfram. Aðalregla ætti að vera, að ákærandi og verjandi spyrji undir eftirliti dómarans, ef svo má segja, en hann á að sjálfsögðu einnig að geta spurt vitni sjálfstætt.

IX. kafli Rannsókn

Með skírskotun til þess, sem ritað er hér að framan, er lagt til, að kaflinn, sem fjallar um frumrannsókn, heiti Frumrannsókn.

Í kaflanum kemur hugtakið rannsóknari oft fyrir og hef ég lagt til að það verði ekki notað í lagatexta enda þykir mér það óheppilegt og vekur upp margar spurningar, eins og því er komið fyrir í lagatextanum, sem of langt mál yrði að fjalla um. Mestu skiptir í mínum huga að engin þörf er á því að taka þetta upp í lagatexta.

Í athugasemdum með kaflanum er þess getið, að farin sé sú leið að stytta og einfalda mjög reglur um rannsókn (les:frumrannsókn) og að nánari reglur um framkvæmd hennar þyki ekki nauðsynlegar né heppilegar í lagatexta.

Ég er hjartanlega sammála því að reglur eins og 33. og 34. gr. oml. geyma er að mestu óþarfar í lagatexta. 68. gr. frumvarpsins er þannig að mínum dómi óþörf. Á hinn bóginn tel ég óhjákvæmilegt, að reglur um frumrannsóknina (1) eftir að sakborningur er fundinn, ef svo má segja, (2) í málum þar sem fórnarlambið er barn svo og reglur um (3) ýmsar réttarfarslegar þvingunaraðgerðir, sem reyndar er fjallað um í næstu köflum á eftir, þurfi að vera skýrar og tæmandi.

Matsatriði er, hvort ýmsar reglur um frumrannsóknina, sem fært hefur verið í VI. kafla um sakborning og verjanda, eigi betur heima í þessum kafla. Hef ég þegar bent á ákvæði í þeim kafla, sem lúta að meðferð máls á frumrannsóknarstigi, sem orkað geta tvímælis.

1. mgr. 70. gr. "Rannsóknari (les: lögreglan) leitar kunnáttumanna þegar þörf er á sérfræðilegri rannsókn.."

Legg eindregið til, að ákvæði í 23. gr. laga nr. 74, 1982 um brunavarnir og brunamál þar sem segir að stjórn brunamálastofnunar ríkisins skuli samkvæmt tillögðu brunamálastjóra tilnefna sérfróða menn vegna rannsókna á eldsvoða verðir fellt brott. Afrit að umsögn minni um þátt í skýrslu um STÖÐU BRUNAMÁLA Á ÍSLANDI fylgir.

71. gr. um persónulega hagi sakbornings o.fl.

Er ekki reiðubúinn til þess að tjá mig um þetta skriflega, en mér þykir lagagreinin þarfnast frekari athugunar og umræðu. Skýri ég þá skoðun mína ekki frekar hér.

1. mgr. 73. gr. .."Ef sérstaklega stendur á, svo sem við yfirheyrslu barns, er rannsóknara þó heimilt að hljóðrita skýrslu vitnis eða taka skýrslugjöf upp á myndband." Sjá hér einnig 57. gr. frumvarpsins.

Óhjákvæmilegt er og löngu brýnt að huga rækilega að verklagsreglum og réttarfarsreglum, sem lúta að rannsóknum þar sem barn er fórnarlamb afbrots. Á ég þá fyrst og fremst við frumrannsóknina, en dómsrannsóknin verður þó ekki undanskilin. Þessi mál, þar sem barn er fórnarlamb afbrots og aðalvitni í máli, eru áreiðanlega einhver þau erfiðustu, sem lögregla fær til rannsóknar. Verður lögreglan jöfnum höndum að taka tillit til hagsmuna barnsins svo og réttinda hins grunaða sem

sakbornings og kann oft að orka tvímælis, hvort tekist hefur að rata hinn gullna meðalveg í þeim efnum. Eitt er víst, að ekki verður hjá því komist að taka með alvöru á þessu viðfangsefni nú í tengslum við endurskoðun á lögum um meðferð refsímála.

Í þessu sambandi má benda á "Norges offentlige utredninger", NOU 1988: 29 "Etterforsking av incestsaker" "Utredning fra arbeidsgruppen til å avklare og vurdere regler og rutiner for etterforsking av incestsaker oppnevnt av Justisdepartementet i mai 1987."

Hér og á þessu stigi mun ég ekki fjalla frekar um þetta yfirgripsmikla efni.

2. mgr. 73. gr. "Við yfirheyrslu og aðrar rannsóknaraðgerðir skal rannsóknari (les:lögreglan) hafa einn greinagóðan og trúverðugan vott, sé þess kostur."

Tel að þetta ákvæði eigi að falla brott.

Í köflunum um hinar ýmsu réttarfarslegu þvingunaraðgerðir (rannsóknaraðgerðir)? ættu ákvæði um votta að vera. Geta þau alls ekki verið hin sömu í öllu tilvikum. Ekki er t.d. líklegt að sömu ákvæði eigi að gilda um handtöku og húsleit að þessu leyti.

Ég tel ekki ástæðu til þess að hafa ákvæði um að vottar skuli vera að yfirheyrslu lögreglunnar enda bætir það alls ekki réttarstöðu sakborninga. Bendi ég á réttarfarsákvæði Dana og Norðmanna í þessu sambandi og þá sérstaklega á ákvæði Dana. Finnar virðast hins vegar gera ráð fyrir því að vottar verði að yfirheyrslum, óski sá, sem yfirheyrður er eftir votti eða vitni að yfirheyrslunni.

Verði ákvæði um votta að yfirheyrslu haldið inni er óhjákvæmilegt að skýra það í athugasemdum eða umræðu. Hverja á að kveðja til sem votta? Ekki getur verið átt við það, að tveir lögreglumenn standi að yfirheyrslu og annar gegni vottastarfi. Er slík skipan ekki fallin til þess að veikja réttarstöðu hins yfirheyrða? Svo tel ég vera.

Frá öðru sjónarmiði: Engum dytti í hug að láta dómara vera vott að dómþingi annars dómara.

1. mgr. 74. gr. um það hver geti leitað til dómstóla með beiðni um beitingu réttarfarslegra þvingunarúrræða.

....."getur sá sem stýrir rannsókn....."

þykir eðlilegast að í stað tilvitnaðra orða komi "lögreglan". Reglur innan lögregluliða kveða síðan á um hver starfsmanna þar annast kröfugerð fyrir dómi eða dómara og e.a. kunna lög um dómstólana að setja þar einhver mörk. Reglan er og verður væntanlega sú, að lögfræðingar lögreglunnar annist þennan þátt málsmeðferðar.

X. til XIII. kafli.

Í þessum köflum frumvarpsins er fjallað um hin helstu réttarfarslegu þvingunarúrræði/aðgerðir - á dönsku "Straffeprocessuelle tvangsbrev". Til þessara úrræða er venjulega gripið á frumrannsóknarstigi og þess vegna skiptir efni þeirra miklu máli fyrir lögregluna, sem annast frumrannsóknina. Ég hefi ekki lokið athugun á efni kaflanna og því verður ekki að sinni rituð umsögn um þá, en rétt þykir þó að taka fram, að frá mér er að vanta umsagnar um kaflana eða einstakar greinar þeirra.

Að síðustu verður nú vikið að ákvæði í XIV. kafla frumvarpsins:

3. mgr. 119. gr. "Þegar héraðsdómara hefur borist ákæra athugar hann hvort þeir ágallar séu á málatilbúnaði að því verði vísað frá dómi svo sem vegna þess að rannsókn hafi verið svo áfátt að í bága fari við 67. gr...."

Tel ég að undirstrikaða ákvæðið eigi tvímálalaust að falla brott.

Í athugasemdum frumvarpsins er því lýst sem meginbreytingu frá gildandi fyrirkomulagi, að dómari eigi aldrei frumkvæði að né stýri rannsókn. Undirstrikaða ákvæðið brýtur, að mínum dómi, í bága við þennan yfirlýsta megin tilgang breytinganna og ber öll einkenni rannsóknarréttarfarsins, sem við ætlum að leggja fyrir róða. Samkvæmt því á dómari að hafa frumkvæði að rannsókn og stýra henni að vissu marki. Hann á að leggjast yfir efni máls áður en það er tekið til dómsmeðferðar, kanna hvort allt hafi verið rannsakað, sem hann telur að eigi að rannsaka og hvort það hafi verið rannsakað nægilega vel að hans áliti. Hann getur síðan sagt, að þetta eða hitt þurfi að rannsaka eða rannsaka betur. Með þessum hætti virðist dómariinn eiga að koma ákærvaldinu til hjálpar, koma í veg fyrir sýknudóm.

Á þessu stigi, þ.e. þegar dómari fær ákæru í hendur, ætti hann ekki að fara að íhuga efni málsins með frávísun í huga. Hann kannar hins vegar hvort einhverjir þeir formgallar séu á málatilbúnaði að frávísun varði, en annað ekki. Ákærandinn tekur ákvörðun um málshöfðun eftir athugun á efni málsins án afskipta dómara og það er og á að vera í hans verkahring að taka þessa ákvörðun. Segir um þetta svo í 112. gr. frumvarpsins: "...Ef hann telur það sem fram er komið ekki nægilegt eða líklegt til sakfellis, lætur hann við svo búið standa, en ella leggur hann málið fyrir dóm samkvæmt 116. gr.".. Hafi mál verið höfðað af þar til þarum handhafa ákæruvalds og fullnægi ákæran að öðru leyti formskilyrðum 116. gr. frumvarpsins ætti dómur um sakargiftir annað hvort að ganga út á sekt eða sýknu sakbornings. Dómarinn sendir ákærandanum óbein boð með sýknudómi sínum um að hann skuli huga betur að sakarefninu áður en ákæra er gefin út. Í þessu er aðhaldið að ákæruvaldinu fólgið. Víst má telja, að ákærandi kári sig ekki um marga sýknudóma, sem megi rekja til rangs mats hans á atvikum og sönnunarstöðu í máli. Ekki virðist heldur loku fyrir það skotið, að ákærandi verði látinn sæta ábyrgð vegna fjártjóns og miska sem sakborningur verður fyrir, megi rekja það til þess að ákærandinn gerist offari í ákærum sínum. Dómur metur þá störf ákærandans eftir á í sérstöku máli, en alls ekki í refsímálinu nema með þeim óbeina hætti, sem áður var lýst og kemur fram í sýknudómi.

Ég leyfi mér enn að benda á hliðstæð ákvæði í réttarfaraslögum nánustu nágrannalanda okkar og umfjöllun fræðimanna um þau.

Norsku refsiréttarfaraslögin:

2. mgr. 266. gr. "Mener forsvareren at saken må avvises eller at tiltalte må frifinnes på grunn av forhold som ligger utenfor bevisspørgsmålet, bør han gjøre påtalemyndigheten oppmerksom på det."

1. mgr. 272. gr. "Retten kan beslutte at det skal holdes rettsmøte under saksforberedelsen til behandling af spørgsmål om å avvise saken eller om å frifinne tiltalte fordi det forhold som er beskrevet i tiltalebeslutningen ikke er straffbart, eller straffansvaret er falt bort."

Sjá einnig 285. gr.

Sjá Norsk straffeprosess eftir Joh. Andenæs, Universitetsforlaget 1984.

Kap. 15. Prosessforutsetningar og avvísing

Fjallað er um forsendur málsmeðferðar og frávísun.

Forsendur málsmeðferðar eru:

1. Málið höfðað af þar til þarum ákærvaldshafa.
2. Krafa brotþola liggi fyrir sé það áskilið í viðkomandi refsíákvæði.
3. Fyrirmæli eða samþykki ráðuneytis liggi fyrir sé það áskilið í viðkomandi refsíákvæði.
4. Valdsvið dómstólsins landfræðilega og efnislega fyrir hendi.
5. Sama mál sé ekki til meðferðar annars staðar - Litis pendens.
6. Sama sakarefni hafi ekki verið afgreitt áður - Res judicata.

Dönsk réttarfarsákvæði.

Sjá 842. gr. um frávísun áður en dómsmeðferð hefst:

1. Atvikum þannig háttað að leiða muni til frávísunar undir málsmeðferðinni (málið heyrir undir annan dómstól, sbr. 691. gr.)
2. Saksóknarann skortir ákærvald.
3. Sakarefnið, sem lýst er í ákæruskjalinu, er ekki refsivert eða refsingu verður ekki komið við vegna fyrningar eða af öðrum álika ástæðum (res judicata)

Sjá enn fremur 869. gr.

Í Lærebog i Strafferetspleje eftir Mogens Kockvedgaard og Hans Gammeltoft-Hansen er í XV. kafla bls. 255 til 260 fjallað um Statsadvokatsager ved underret.

Á miðri blaðsíðu 259 segir:

"Dommen skal lyde på enten afvisning, frifindelse eller domfældelse, prg. 929. stk. 1, jfr. prg. 908 stk. 1. Afvisning finder sted ved væsentlige formfejl....."

Í 32. gr. tilskipunar um tilhlýðilega og greiða dómgæzlu frá 3. júní 1796 segir:

"Meðan á rekstri málsins stendur á dómari eigi aðeins að gæta þess, að málinu sé fram haldið svo sem vera ber, heldur á hann einnig sérstaklega að hafa vakandi auga á því, að ekkert sé látið ógert, er miðar til rækilegrar

skýringar á málinu, og verði hann þess vís, að nokkuð sé í því efni vanrækt af hendi sækjanda eða verjanda, á hann að leggja fyrir þann, er í hlut á, að útvega það, sem vantar, áður en dómur er upp kveðinn í málinu."

Hæstarétti var falið og ætlað að hafa gætur á dómurum, að sjá til þess að þeir hlýddu boðum tilskipunarinnar, sem mælti skýrlega fyrir um svokallað rannsóknarréttarfar. Eftir að Hæstiréttur tekur til starfa á Íslandi má lesa athugasemdir og hugleiðingar um þetta efni í dómasafninu t.d. Hrd. 1920:60: "Það vottast, að rekstur málsins í hjeraði og yfirdómi hefir verið vítalaus. Þó athugast að vitundarvottar að afsali Guðmundar Guðmundssonar til ákærða hafa eigi verið leiddir sem vitni í málinu..."

Í Hrd 1923:487 úrskurðar rétturinn, að rannsóknardómaranum beri að útvega fyrir rétti skýrslur um tiltekin atriði. Í Hrd 1923:488 eru aðfinnslur út af gallaðri ákæru og athugasemdir vegna þess að rannsókn og meðferð máls hjá undirdómara er mjög ábótavant.

Þannig heldur þetta áfram um nokkurt skeið. Aðfinnslur, úrskurðir um frekari gagnaöflun og síðan kemur að heimvísun mála til frekari rannsóknar.

Eftir gildistöku laga um meðferð opinberra mála nr. 27, 1951 vísar Hæstiréttur málum nokkrum sinnum heim í hérað til löglegrar rannsóknar og dómsálagningar, eins og það heitir, vegna þess að prófun máls og dómi var áfátt. Sjá t.d. Hrd. 1953:82 og 1955:419 og 423.

Eftir gildistöku laga nr. 82, 1961 fellur tímamótadómur í þessum efnum, sjá Hrd 1967:1126. Þar tekur Hæstiréttur sér það vald að segja saksóknara fyrir verkum og setur fram viðhorf, sem eru við líði enn, bæði hjá Hæstarétti og héraðsdómurum, með þeim afleiðingum, að rannsóknarréttarfari er viðhaldið af dómstólunum, þótt löggjafinn hafi reynt að leggja það af með lögum.

Í þessum tilvísaða dómi segir Hæstiréttur eftir að hafa fjallað um ákæruvaldið og 1. mgr. 115. gr. laga nr. 82, 1961:

"Samkvæmt greindu lagaboði átti saksóknari því að hlutast til um fullkomna rannsókn málsins og taka síðan, er sú rannsókn lá fyrir, ákvörðun um saksókn og kröfur sínar í málinu í stað þess að gefa þegar út ákæru. þar sem ákæra saksóknara er þannig reist á rannsókn, sem fullnægði ekki, eins og á stóð, skilyrðum laga til saksóknar, verður ákæran eigi lögð til grundvallar dómi um efni máls.." (áherslur mínar) Ákæru í málinu var síðan vísað frá héraðsdómi. Hvaðan kom Hæstarétti vald til þess að

fjalla um störf saksóknara með þessum hætti? Fram til þessa hafði Hæstiréttur fundið að meðferð mála á héraðsdómsstigi og vísað málum heim í hérað vegna gallaðrar málsmeðferðar þar. Var þetta ofur eðlilegt og þekkt alls staðar að æðri réttur geti vísað málum aftur til undirréttar vegna gallaðrar málsmeðferðar. Hér var Hæstiréttur hins vegar farinn að skipta sér af störfum framkvæmdavaldsins án þess að honum væri falið að gera það í sérstöku dómsmáli, t.d. skaðabótamáli eða refsímáli á hendur saksóknara út af störfum hans. Það sem síðar gerist er, að héraðsdómarar taka sér þetta vald með samþykki Hæstaréttar.

Lögin nr. 74, 1974 skipta ekki máli í þessu sambandi heldur breytingin með lögum nr. 107, 1976, er rannsóknarlögregla ríkisins hefur komið til sögu og draga á úr hlutverki dómstóla við frumrannsókn mála. Hrd. 1983:1644 gaf þó fyrirheit um breytt viðhorf Hæstaréttar, sem brugðust, sbr. Hrd. 1984:290. Þar staðfestir Hæstiréttur frávísunardóm sakadóms Reykjavíkur með þessum orðum: "Af þessum sökum verður ekki talið, að frumrannsókn sú, sem fram hefur farið í máli þessu, sé viðhlítandi grundvöllur til útgáfu ákæru og dómsmeðferðar samkvæmt 75. gr. og 1. mgr. 115. gr. laga nr. 74/1974, sbr. 13. og 19. gr. laga nr. 107/1976. Ber samkvæmt þessu að staðfesta hinn kærða frávísunardóm að niðurstöðu til." Þannig hefur boltinn rúllað áfram og hlaðið utan á sig. Í dómi sakadóms Reykjavíkur hinn 14. þ.m. eru þessar setningar notaðar:

"...að eigi hafi verið, eins og málið lá fyrir, viðhlítandi grundvöllur til útgáfu ákæru og dómsmeðferðar samkvæmt 75. gr. og 1. mgr. 115. gr. laga nr. 74, 1974, sbr. 13. gr. og 19. gr. laga nr. 107, 1976. Þykir þar af leiðandi bera að vísa ákæru í máli þessu frá sakadómi Reykjavíkur ex officio."

Og enn er spurt hvaðan dómaramum komi heimild eða vald til þess að leggja með þessum hætti mat á störf ríkissaksóknara. Vissulega getur ríkissaksóknari haft allt aðra skoðun á sönnunarstöðu í sakamáli heldur en dómari og hann má hafa allt aðra skoðun. Það sem máli skiptir er, að ríkissaksóknara, en ekki dómara, hefur verið falið með lögum að gefa út ákæru, sbr. 115. gr. oml, og ber honum að gæta ákveðinna formreglna í því sambandi. Hins vegar hefur dómara verið falið það hlutverk að dæma um kröfur ríkissaksóknara að því tilskildu að ákæran fullnægi formskilyrðum. Dómurum hefur verið nokkur vorkunn, þegar þeim þykir frumrannsókn áfátt, vegna þess að dómþing er sjaldan sótt af hálfu

ákærvalds. Þeir ættu þó að geta með góðri samvisku látið hjá líða að afla eða láta afla frekari gagna í þágu sóknar málsins heldur en þegar liggja fyrir, og ekki kveðja önnur vitni til í þágu sóknar málsins en þau, sem greinir í frumrannsókninni. Allan vafa skýra dómarnir síðan hinum ákærða í hag. Þessu til viðbótar benti Hæstiréttur dómurum á skynsamlega leið í dómi sínum hinn 13. október 1988, Hrd. 1988:1217, en þar sagði:

"Það athugast að samkvæmt 2. mgr. 124. gr. laga nr. 74/1974 skal veita ríkissaksóknara kost á að tjá sig um mál, áður en dómari tekur ákvörðun um fram komna frávísunarkröfu. Efnisrök standa til að dómari gefi ríkissaksóknara einnig kost á að tjá sig um mál, áður en ákvörðun er tekin um frávísun ex officio, ef hann telur málatilbúnaði svo áfátt að frávísun komi til álita."

Ég tók ekki dýpra í árinna, en kalla þessa ábendingu Hæstaréttar skynsamlega vegna þess að ég tel að ekki komi til greina að vísa máli frá dómi ex officio, þótt dómari telji, að það hefði mátt rannsaka betur og skýra betur áður en ákæra var gefin út. Vanræksla ákærvaldsins í þessum efnum á að koma því sjálfu í koll og birtast í sýknudómum. Hina skynsamlegu leið Hæstaréttar hafa dómarnar hins vegar ekki viljað ganga og vísa þeir málum frá ex officio sem áður og með sömu rökum og áður, sbr. dóminn frá 14. september s.l.

Eins og ráða má af því sem ég hef sagt hér að framan þykir mér nú keyra um þverbak, ef lögfesta á þetta, að mínum dómi, alranga frávísunarviðhorf, þegar loksins á að gera ákærvaldinu að sækja þing í öllum refsimálum og annast sókn mála sinna. Nú ætti einmitt að vera kjörið tækifæri til þess að eyða öllum vafa og ganga frá því í eitt skipti fyrir öll, að málum verður ekki vísað frá dómi, þótt dómara þyki frumrannsókn áfátt. Að öðrum kosti verður haldið í rannsóknarréttarfarið þar sem dómarnar stýra og hafa frumkvæði að frumrannsókn.

Læt ég hér lokið þessum þætti umsagnar minnar um lagafrumvarpið.

Virðingarfyllst,